

SERGEJ PROKOFJEV

Peter in volk

Simfonična pravljica za otroke

PEDAGOŠKO GRADIVO
pripravila Larisa Javernik

www.sng-mb.si/prvi-prizor

1 0 predstavi

SERGEJ PROKOFJEV

Peter in volk

35 min, brez odmora

Simfonična pravljica za otroke, op. 67 (priredba za pihalni kvintet)

Koprodukcija Opere in Baleta SNG Maribor z Gledališčem Koper

Glasba in libreto Sergej Prokofjev

Priredba za pihalni kvintet Fabrizio Fontanot

Koreograf Gaj Žmavc

Režiserka Katja Pegan

Scenografka in kostumografka Vasilija Fišer iz Fundusa SNG Maribor

Dramaturg Miha Trefalt

Oblikovalec svetlobe Jaka Varmuž

Lektorica Metka Damjan

Zasedba

Pripovedovalec, Dedek Gorazd Žilavec

Peter Srečko Korošec

Volk Tetiana Svetlična

Ptička Ema Perič

Račka Neja Hrastar

Mačka Lara Maher

Lovca Vadim Kurgajev, Vasilij Kuzkin

Pihalni kvintet

Alenka Goršič Ernst **flavta**

Tomas Žganec **oboa**

Domen Marn **klarinet**

Anzhelika Chernykh **fagot**

Borut Pahič **rog**

Premiera Stara dvorana SNG Maribor, 30. junij 2018

priporočena starost 5+

Nekega dne deček Peter kljub dedkovim opozorilom, da je svet na drugi strani grob in nevaren, odpre vrtna vrata, ki vodijo na travnik pred hišo. (Vrtna vrata po zakonitostih pravljic predstavljajo liminalen, vmesni prostor, ki ločuje prostor znanega in varnega od prostora neznanega in nevarnega.) Ko Peter odpre vrata, v trenutku vstopi v prostor pustolovščin in preizkušenj. Na travniku se šopirita in pričkata ptička in račka, v bližini za njima opreza zviti maček, še večjo nevarnost pa predstavlja požrešni volk, ki v živalcah vidi slasten obrok. Glavni junak slavne glasbene pravljice *Peter in volk*, ki jo je napisal in zložil Sergej Prokofjev, pogumno in z veliko mero iznajdljivosti reši živali pred strašno zverjo.

Glasbena pravljica za pripovedovalca in orkester *Peter in volk* ni samo didaktična zgodba o medgeneracijskih odnosih in poslušnosti, pogumu in odgovornosti, odločnosti in sodelovanju (med živalmi in ljudmi), empatiji in konfliktih, je tudi zgodba o glasbi. Prokofjev je svojo stvaritev zasnoval tako, da se otroci ob spremljanju lahko učijo osnovnega glasbenega jezika in spoznavajo glasbene inštrumente – vsakega izmed junakov namreč spremlja vodilno glasbilo. V naši uprizoritvi pa glasbeni del dopolnjuje še izvirna avtorska koreografija Gaja Žmavca.

Režiserka Katja Pegan je na oder postavila priredbo za pihalni kvintet, zato se gledalci v predstavi *Peter in volk* spoznajo z zvoki pihal: flavta, oboa, klarinet, fagot in rog označujejo like, jim posodijo glas, odslikavajo njihova čustvena stanja in polnijo živahno dogajanje na odru. Ker predstava stremi k celostnemu in širšemu prikazu uprizoritvenih umetnosti, so v prizore poleg izvirnih govornih delov vtkani tudi baletni in dramski elementi.

Peter in volk: Tetiana Svetlična kot Volk in Srečko Korošec kot Peter, v ozadju del pihalnega kvinteta. Foto: Tiberiu Marta.

Osrednje pripovedno gonilo, kot se spodobi za pravljico, iz katere je Prokofjev izhajal, je pripovedovalec – ta usmerja in mestoma razlaga dogajanje. Prizori so premišljeno povezani v gledališko celoto, ki je privlačna zaradi bogatih baročnih vizualnih elementov, otrokom pa hkrati ponuja tudi možnost kreativnega srečanja z osnovami baleta in klasične glasbe.

Teme

medgeneracijski odnosi • sočutje • pogum • sodelovanje
konflikti • glasba in ples

2 Pogovarjajmo se

O DOŽIVLJANJU PREDSTAVE

Pogovor

Skupaj obnovimo zgodbo.

Otroke spodbudimo, da čim bolj samostojno pripovedujejo o tem, kaj se jim je najbolj vtisnilo v spomin. Izpostavimo ključne dogodke in označimo glavne osebe.

Otroke povprašajmo o občutjih, ki so se jim porajala med gledanjem in poslušanjem predstave. Se jim je kakšen prizor zdel posebej zanimiv, žalosten, smešen, napet ali strašljiv? Zakaj? S čim več pridevniki opišite predstavo.

Otroke lahko vodite skozi dogajanje v predstavi s pomočjo ključnih vprašanj:

Kdo se najprej pojavi na odru?

Kdo je glavni pripovedovalec?

Kaj naredi Peter? Ali upošteva dedkova navodila? Kako dedek posega v dogajanje?

Kam vodijo vrtna vrata dedkove hiše? Kaj se zgodi, ko Peter odpre vrata? Kaj se godi na travniku? Koga Peter tam sreča? Kdo predstavlja največjo nevarnost za junake?

Kdo jih reši in kako? Kako se predstava konča?

O ELEMENTIH PREDSTAVE

Pomemben del predstave *Peter in volk* je povezovanje različnih umetniških jezikov: dramskega, glasbenega in plesnega. Predstava z gledalci komunicira na verbalni (besedni) in neverbalni (nebesedni) ravni. Pripovedovalec opisuje, nadzira, spremlja in posega v zgodbo z **besedami**. Je tisti, ki z uporabo jezika zgodbo tvori in z besedami posreduje misli, razmišljanja ter občutja. Na **nebesedni** ravni predstava gledalca nagovarja s tipičnimi gledališkimi elementi, kot so: scena, kostumi in lučno oblikovanje. Posebnost *Petra in volka* pa je, da je velik del zgodbe in način, s katerimi se večina likov izraža, posredovan **skozi gib** in **glasbo**. Naši junaki premikanje, situacije, čustva, konflikte ter medsebojne odnose gradijo, spreminjajo, raziskujejo in sporočajo s telesom – z baletnimi gibi (koreografija) – ter z zvokom inštrumentov (glasba).

Oder je scensko bogato opremljen s predmeti, ki posnemajo vzdušje baročnega salona in v predstavo vnašajo atmosfero pravljичnega. V ozadju

je nabrana rdeča zavesa, okrašeno ogledalo, dva konja, s stropa visijo lestenci. Pihalni kvintet sedi na vzorčasti preprogi. Baročno bogati so tudi kostumi gledaliških junakov. Okrašeno salonsko vzdušje baroka v gledalcih vzbuja občutek, da so tudi oni sami del dvorjanov, ki so se zbirali v sobanah premožnejšev 17. in 18. stoletja ter uživali ob umetniških večerih. Barok je obdobje, pomembno za razvoj umetnosti, s katerimi se spoznavamo v *Petru in volku*. Takrat se je na francoskih dvorih pojavil klasični balet. Barok je tudi čas, ko so se pojavili nekateri novi inštrumenti in preizkušali nove glasbene oblike. Osnovna odrska postavitvev poskuša ujeti občutke dvorjanov in salonskih obiskovalcev, ki so se kratkočasili na umetniških dogodkih. Dogajalni prostori, po katerih se Peter giblje v svoji dogodivščini, se tako spreminjajo »zgolj« domišljijsko, brez spremembe izhodiščne scenografije, zgolj v skladu z besednimi in nebesednimi informacijami, ki nam jih posredujejo liki; z besedami, glasbo in gibi ter z nekaterimi lučnimi spremembami.

Pogovor

Z otroki se pogovarjamo o vseh ravneh predstave in o povezovanju različnih umetnosti. Kako so doživeli povezovanje baleta, glasbe ter dramskih elementov? V pogovoru jih vodimo tako, da čim bolj samostojno prepoznavajo dramske, glasbene in plesne ravni ter jih medsebojno povezujejo.

Opišimo scenske elemente. Kaj stoji v ospredju odra in kaj v ozadju? Posredujmo jim nekaj osnovnih informacij o dogajanju na baročnih dvorih.

Kje vse se zgodba odvija? So otroci imeli občutek, da se skupaj z liki sprehajajo po travniku in spremljajo dogajanje?

Kako so označeni dogajalni prostori (dedkova hiša, travnik)? Označite jih. Kako se menjujejo?

Kaj pa lučne spremembe? So morda opazili, kako se je spreminjala svetloba? Je bila kdaj močnejša, šibkejša? Je tudi ozadje spreminjalo barvo? Kdaj?

Koliko likov se pojavi v predstavi? Kako so oblečeni? Kakšni so njihovi kostumi? Kako so oblečeni živalski liki? Kako Peter in dedek? Kako je oblečen pripovedovalec? Kako so oblečeni lovci? So opazili tudi pokrivala in lasulje?

Kakšen vpliv ima glasba na dogajanje? Ali glasba in ples občasno nadomestita besede? Ali lahko zgodbe pripovedujemo tudi izključno z glasbo ali samo z gibi?

So se otroci že kdaj preizkusili v pripovedovanju zgodb brez besed, zgolj z uporabo gibov in zvokov? Kako plesalci posnemajo gibanje živali? Kako glasba posnema živalsko govorico? Ali so lahko otroci na podlagi glasbene spremljave in gibov prepoznali junake?

So se pred tem že kdaj srečali z baletom?

So se pred tem že kdaj srečali z glasbili iz predstave?

O GLAVNIH JUNAKIH

Junake v predstavi lahko razdelimo na živalske in človeške ter na glavne in stranske like. Izvajalce pa glede na vrsto izražanja na tiste, ki govorijo, in one, ki se izražajo s plesom in glasbo.

Vsevedni **pripovedovalec** uporablja besedni jezik. Dogajanje komentira, ga tvori in vabi druge junake, da se mu pri ustvarjanju zgodbe pridružijo. Pripovedovalec ima tudi možnost, da se prelevi v druge like. Poleg pripovedovalca se v predstavi pojavi še nekaj **človeških likov**: dedek, Peter in lovci. Ostali junaki so **živali**: ptička, račka, mačka, volk. Te se, podobno kot Peter, izražajo nebesedno.

Poleg glavnih likov so na odru še glasbeniki pihalnega kvinteta, ki igrajo flavto, oboo, klarinet, fagot in rog. (Kvintet je beseda, ki označuje skupino petih glasbenikov – inštrumentalistov ali pevcev.) Tudi oni so oblečeni v kostume in so pomemben del predstave. So glas tistih, ki v predstavi ne govorijo. Z zvokom glasbil tako junakom posojajo »jezik« in usmerjajo njihov telesni izraz. Živalske like, lovca in Petra upodabljajo baletni plesalci, lik pripovedovalca in dedka pa dramski igravec.

Pogovor

Kateri junaki nastopajo v *Petru in volku*? Opišite jih s čim več pridevniki. Opišite njihov izgled in značaj. So otroci opazili, da je večina junakov oblečenih v pastelne barve in odtenke bele, le volk je oblečen v črno? Kaj bi lahko pomenila črna barva volčjega kostuma? Otroci naj prosto pripovedujejo o likih iz predstave in jih po svoje opisujejo.

Kdo je glavni pripovedovalec?

Ali so vsi junaki, pomembni za zgodbo, prisotni na odru?

Kako so otroci razumeli lik dedka? Kdo odigra njegovo vlogo?

Ali vsi junaki govorijo? Kako se izražajo tisti, ki ne govorijo? Kako glasba določa like? Kako jih razodevajo gibi?

Kako so otroci razumeli prisotnost glasbenikov na odru? So jih razumeli kot del igralske zasedbe ali so jih razumeli ločene od zgodbe, kot nekakšen »mini orkester«, ki v živo ustvarja glasbo?

Dejavnost - glasba in gib

V mediateki ali na spletu poiščimo glasbeni posnetek *Petra in volka*. Preizkusimo se v aktivnem poslušanju! Otrokom posnetek predvajamo in se pogovarjamo o slišanjem. Slišano nato poskusimo povezati z videnim. Poskušajmo prepoznati melodije in jih povezati z liki iz predstave.

Zakaj je skladatelj za glas ptičke izbral flavto, za račko oboo, za mačko klarinet, za dedka fagot in za volka rog? Bi lahko rekli, da zvok flavte posnema visok zvok ptičjega petja, zvok oboe počasno in nerodno gibanje račke, zvok klarineta mehko in pretkano gibanje mačke, zvok fagota nizek in godrnjajoč glas dedka in rog lakoto, srhljivost in

nevarnost volka?

Poiščimo čim več besednih asociacij na zvoke glasbil v povezavi z liki. Poskusimo ugotoviti, kako zvok vsakega izmed instrumentov pripomore k celostni glasbeni sliki.

Bi lahko rekli, da se junaki med seboj pogovarjajo s pomočjo glasbe in baletnih gibov?

Ali se junaki odzivajo na glasbo? Kako?

Pogovarjajmo se o tem, kako plesalci posnemajo gibanje živali. Se njihovi gibi spreminjajo glede na potek zgodbe? Čustva, želje in dogodke običajno sporočamo z besedami in ob tem spreminjamo hitrost, glasnost, način govorjenja. Kako to sporočajo naši junaki?

Dejavnost - živalske improvizacije

Otroke razdelimo v skupine glede na živali, ki se pojavijo v predstavi (ptička, račka, mačka, volk). Vsaka skupina raziskuje gibanje, oglašanje, obnašanje in telesne poteze živali. Otrokom ponudimo različne predmete, ki jih lahko uporabijo tudi za proizvodnjo zvokov. Otroke spodbudimo, da razmišljajo tako o glasovnih kot tudi o telesnih značilnostih. Ob koncu vaje se vsaka živalska skupina predstavi. V nadgradnji vaje lahko živalske skupine pomešamo in otrokom omogočimo, da raziskujejo, kako bi se določena žival odzivala na drugo.

Gorazd Žilavec kot Pripovedovalec v pogovoru s klarinetom-mačko (Domen Marn), rog-volk molči (Borut Pahič).
Foto: Tiberiu Marta.

O KONFLIKTIH

Konflikt je eno osrednjih gibal vsake gledališke predstave. Gre za situacijo, kjer se vzpostavi napetost zaradi nasprotujočih si želja, pričakovanj, stališč. Dva ali več likov se torej zaplete v situacijo, v kateri vsak izmed njih nekaj potrebuje, si nečesa želi, ali o nečem razmišlja na določen način – nekaj ga motivira. V tem so si liki, tako kot ljudje v resničnem življenju, različni. Potreba, želja ali razmišljanje enega ni nujno univerzalne narave in enako za vse. Tovrstna nasprotja lahko vodijo v konflikt. Razreševanje konfliktov pa tvori nove zaplete – zgodbe in dogajanje v predstavi žene naprej. Podobno se zgodi v *Petru in volku*.

Prvi konflikt nastane med Petrom in dedkom. Dedek Petra svari pred nevarnostjo zunaj prostora hiše (zunaj doma), Peter je pri tem neposlušen, saj si želi odkrivati svet onkraj meja znanega.

Drugi konflikt v predstavi je med volkovo potrebo po plenjenju in željo preostalih živalskih likov po preživetju. V to situacijo vstopi Peter, ki želi ta konflikt zgladiti, ogrozi pa samega sebe.

Pogovor

Z otroki se pogovarjajmo o odnosih, ki se vzpostavijo med liki v predstavi.

Kaj so njihove potrebe in želje?

Kako se njihovi odnosi skozi predstavo spreminjajo?

Kako se vedeta ptička in račka? Ali sta si naklonjeni in kako se to odraža na odru?

Kako se v to situacijo vključi mačka? Kakšni so nameni mačke?

Kaj hoče volk? Kaj ga motivira oz. česa si želi?

Ali hočeta Peter in volk enake ali drugačne stvari? V čem se njune potrebe in želje razlikujejo?

Kakšen je odnos med dedkom in Petrom? Zakaj med njima pride do trenj? Kaj hoče dedek in česa si želi Peter?

Otrokom razložimo besedo konflikt. Kdaj pride do konfliktov, napetosti ali nasprotij v odnosih med osebami v predstavi? Kdaj pride do trenj in nasprotovanj med ljudmi v resničnem življenju? So se otroci kdaj znašli v situaciji, ko se želje in potrebe vpletenih razlikujejo? Kako je najbolje reševati konflikte in nesoglasja?

O SOČUTJU IN POGUMU

Peter v sklopu predstave večkrat izkaže prijaznost in sočutje do živali.

Prvič se to zgodi, ko zagleda mačko, kako se plazi skozi travo in hoče ujeti račko in ptičko. Živalci se namreč zapleteta v igro šopirjenja in ne opazita pretkane mačke, ki opreza za njima. Peter pa mačko opazi, ptičko in račko opozori ter ju tako reši pred nevarnostjo. Drugič pokaže sočutje, ko se v

dogajanje vključi volk. Ta hoče požreti živali, Peter pa se požrtvovalno in pogumno odloči, da jim bo pomagal. Pri tem ostane miren, premišljeno razplete konfliktno situacijo, ki bi se lahko slabo končala.

Pogovor

Kaj je pogum? Kdo je pogumen?

Kako Peter izkaže sočutje in naklonjenost do živali? Kako in zakaj jim pomaga? Ali pri tem najprej pomisli na lastno varnost ali se nesebično odloči, da jim bo pomagal? Kako se živali odzovejo na njegovo pomoč? Se Peter boji volka?

Kaj pomeni, da nekomu izkažemo sočutje?

Z otroki se pogovarjamo o empatiji in prijaznosti.

Kako se počutimo, ko vidimo nekoga, ki je v stiski? So otroci že kdaj komu pomagali? So kdaj priskočili na pomoč človeku ali živali v stiski?

O IZNAJDLJIVOSTI IN SODELOVANJU

Spomnimo se napetega prizora, ko lovci lovijo volka. Volk lovce prestraši, pobegne in skoraj požre račko, nato opazi še mačko in ptičko na drevesu. Lačen je. Peter opazuje dogajanje, vzame vrv in neustrašno spleza na drevo. Ptički naroči, naj volka zamoti, vmes pa sam na konec vrvi zaveže zanko in jo pazljivo zadrgne okrog volkove šape. S Petrovo iznajdljivostjo in junaškim sodelovanjem vsem skupaj uspe ujeti strašnega volka. Takrat se pojavita še lovca na volčji sledi. S skupnimi močmi volka varno spravijo v živalski vrt. Zaključni slavnostni sprevod je poklon njihovemu sodelovanju in Petrovi premeteni pameti.

Pogovor

Skupaj z otroki obnovimo prizor sodelovanja.

Kakšen načrt si zamisli Peter? Se otrokom zdi Petrov načrt dober?

Kako bi oni ujeli volka? Kako Peter in živali sodelujejo? Bi Petru brez njihove pomoči uspelo ujeti volka? Kako pomagajo lovci?

Pogovarjamo se o sodelovanju in skupinskemu delu.

Zakaj je sodelovanje pomembno? Ali smo močnejši in pogumnejši, če nas je več in če se organiziramo v skupino? Kako se počutimo, če delamo v skupini? Je bolje, če nekdo prevzame pobudo in ostali samo pomagajo, ali je bolje, če se delo oz. naloga enakomerno porazdeli med vsemi člani skupine?

O MEDGENERACIJSKIH ODNOSIH

Petrov dedek je v tej predstavi glas razuma, varnosti in previdnosti. Svojega vnuka želi obvarovati, zato mu svetuje v skladu s svojo zaščitniško vlogo, v skladu z lastnimi življenjskimi izkušnjami. Petrova želja pa je odkrivanje sveta: želi si pustolovščin, zato dedka ne upošteva in zanemari njegova navodila.

Pogovor

Kakšen odnos imata Peter in dedek? Zakaj dedek Petru svetuje, naj ne odpira vrtnih vrat? Je nanj jezen? Zakaj ga Peter ne uboga? Kako bi otroci ravnali, če bi bili v Petrovi situaciji? Bi ubogali dedka? Je treba starejše poslušati in spoštovati? Imajo starejši vedno prav?

3 Raziskujmo in ustvarjajmo

SERGEJ SERGEJEVIČ PROKOFJEV¹

Veliki skladatelj, pianist in dirigent Sergej Prokofjev se je rodil 23. aprila 1891 v Sontsovki v takratnem Ruskem imperiju. Mama, ki je znala igrati na klavir, ga je v zgodnjem otroštvu navdušila za glasbo. Prokofjev je že zelo mlad pokazal velik talent za skladanje in igranje klavirja, pri devetih je zložil svojo prvo opero z naslovom *Velikan*.

Njegov glasbeni talent je prepoznal znamenit ruski skladatelj Sergej Tanejev, ki je predlagal, naj nadaljuje svoje glasbeno izpopolnjevanje pod mentorskim vodstvom slavnega skladatelja Reinholda Glièra. Sergej Prokofjev je bil s trinajstimi leti sprejet na sanktpeterburški konservatorij. Na konservatoriju, kjer je med svojimi vrstniki veljal za čudaka in upornika, je ostal deset let. Smrt očeta leta 1910 je močno posegla v njegovo življenje. Do takrat si je že ustvaril ime obetavnega skladatelja, zato se je lahko začel preživljati sam.

Premierne izvedbe njegovih kompozicij so bile zelo kontroverzne in so nihale med popolnim zanikanjem njegovega dela do navdušenih sprejemov poslušalcev in kritikov. Ko je leta 1914 končal z izobraževanjem na konservatoriju, mu je mati omogočila potovanje v London. Tam je spoznal Sergeja Djagileva, ustanovitelja slavne ruske baletne skupine Ballets Russes, ki je tam nastopala. Djagilev mu je naročil, naj zloži baletno delo *Zgodba o burkežu*, ki pa je bilo uprizorjeno šele po prvi svetovni vojni. Da bi se izognil dogajanju prve svetovne vojne, se je ponovno vrnil na konservatorij. Takrat je napisal nekaj odmevnih del, kot sta *Skitska suita* in *Klasična simfonija*. Ko je leta 1918 od komisarja za umetnost dobil dovoljenje za bivanje v tujini, se je odpravil v Ameriko. Zaradi vojnega dogajanja je po sosledju dogodkov za nekaj mesecev obtičal na Japonskem. Ameriška glasbena scena mu je ponudila kar nekaj priložnosti, ki pa jih je, zatopljen v pripravo opere *Zaljubljen v tri oranže*, večinoma zapravil. Med bivanjem v New Yorku je spoznal Lino Llubero, pevko špansko-ruskih korenin, s katero se je kasneje poročil. Mladoporočenca sta se preselila v Pariz. V Evropi sta, razen občasnih obiskov Amerike in Rusije,

¹ Povzeto po: Šivic, Kaja (pr.). *Mojstri klasične glasbe in njihova dela: Prokofjev in Šostakovič*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995.

ostala do leta 1936, ko sta z dvema sinovoma vrnila v takratno Sovjetsko zvezo.

Glasbeni strokovnjaki pravijo, da so se njegove kompozicije po vrnitvi prilagodile okusu množice. Tudi sam Prokofjev je dejal, da ustvarja tako za množice kot za prihodnost. Neutrudno ustvarjanje in zaostrena politična situacija sta botrovali srčnemu napadu leta 1941. S pomočjo prijateljev in zaščitnikov je večji del druge svetovne vojne z nekaterimi drugimi umetniki preživel v Nalčiku, kamor se ni preselil s soprogo Lino, temveč s pisateljico Miro Mendelson. Nekateri sklepajo, da je zveza z Miro izšla iz njenih političnih zvez, ki pa Prokofjevu konec koncev niso kaj prida pomagale. Leta 1947 so ga privedli pred partijski odbor, kjer je bil pod prisilo primoran podpisati izjavo, v kateri je priznal vsa domnevna dejanja proti socialističnemu režimu.

V tistem času je bil že močno bolan in posledično veliko manj ustvarjal. Večinoma se je ukvarjal s skladbo *Vojna in mir*, ki jo je zložil na podlagi Tolstojevega romana, in ustvaril suito *Čuvajte mir*, ki je bila nagrajena s Stalinovo nagrado. Močno bolan je 6. marca leta 1953 umrl.

Prokofjev je bil tudi odličen šahist, po točkah umeščen tik pod naziv velemojstra. Spremljal je vse pomembne dvoboje svojega časa, z violinistom Davidom Fjodorovičem Ojstraham je nekoč odigral partijo z nenavadnim izidom – poraženec je priredil brezplačni koncert. Kateri le je to bil?

Dejavnost - miselni vzorec

Z otroki raziskujmo življenje in delo Sergeja Prokofjeva. Na podlagi zbranega materiala lahko z otroki ustvarimo miselne vzorce, plakate ali pripravimo kviz. Življenjepis Sergeja Prokofjeva prilagodimo starostni skupini otrok in njihovim zmožnostim. Mlajšim lahko pripravimo skrženo časovnico z osnovnimi podatki o umetniku, starejšim predstavimo bolj zahtevne podatke.

Glasba

Sergej Prokofjev je eden najpomembnejših skladateljev 20. stoletja. Njegov opus obsega kompozicije številnih oper, simfonij, baletov, klavirskih koncertov, suit in glasbe za filme. S pomočjo knjig in spleta poiščimo njegova najbolj znamenita dela. Z otroki jih poslušajmo s pomočjo spletnih predvajalnikov ali zgoščenk. Poiščimo izvedbe različnih izvajalcev, se o slišanjem pogovarjamo in jih med seboj v skladu z njihovimi zmožnostmi tudi primerjajmo. Ob tem jim pojasnimo osnovne zakonitosti glasbenih oblik, ki jih poslušamo (kaj je opera, balet, filmska glasba itd.).

Katero glasbeno delo jim je bilo najbolj všeč? Zakaj?

OPERE

- *Kockar* (1915–1916)
<https://youtu.be/GRjphwu3XYy>
- *Ognjeni angel* (1919–1916)
https://youtu.be/_IHsNmU92eY
- *Zaljubljen v tri oranže* (1919)
<https://youtu.be/GPGPP773zFY>
<https://youtu.be/2ilw-KMSbXI>
- *Vojna in mir* (1941–1952)
<https://youtu.be/QMQfDBYvbe0>
<https://youtu.be/2nh0eGhWWkU>

BALETI

- *Romeo in Julija* (1935–1936)
<https://youtu.be/W6Tb84v-KdA>
<https://youtu.be/coxgnE3aTs0>
- *Pepelka* (1940–1944)
<https://youtu.be/n3nzulMNRfg>
<https://youtu.be/IXOPvvDVcu4>

GLASBA ZA FILM

- *Poročnik Kiže* (1934)
<https://youtu.be/sJrhu9LgcAY>
- *Alexander Nevski* (1938)
<https://youtu.be/5VW7GLE0WnE>
- *Ivan Grozni* (1942–1945)
<https://youtu.be/frsHAAAnj3M>

PETER IN VOLK

Sergej Prokofjev je glasbeno pravljico *Peter in volk* ustvaril leta 1936. Napisal jo je po naročilu, ki ga je prejel od umetniškega vodje otroškega gledališča v Moskvi, kamor je pogosto zahajal s svojima sinovoma. Že v izhodišču je bil namen dela otrokom približati inštrumente in glasbene oblike. Premierna uprizoritev je bila v Moskvi 2. maja 1936, dve leti kasneje so jo uprizorili še v Ameriki. Je eno izmed najbolj znanih skladateljevih del. Čeprav je od nastanka minilo že čez osemdeset let, je še vedno stalnica v gledaliških repertoarjih širom po svetu. Od nastanka do danes je pravljica doživela množico izvedb v različnih orkestralnih zasedbah; mnoge izmed njih so tudi posnete. *Petra in volka* so večkrat uprizorili z baletno spremljavo in priredili za filmske zaslone.

Dejavnosti - različice

V mediateki ali na spletu poiščimo različne orkestralne izvedbe *Petra in volka*. Poslušajmo jih in jih skupaj z otroki poskušajmo med seboj primerjati. Katera izmed izvedb vas je najbolj pritegnila? So otroci med izvedbami slišali kakšne razlike? Bi lahko primerjali orkestralno izvedbo *Petra in volka* z izvedbo pihalnega kvinteta iz predstave?

- V izvedbi Vancouverškega simfoničnega orkestra:
<https://youtu.be/MfM7Y9Pcdzw>
- V izvedbi Newyorškega filharmoničnega orkestra:
<https://youtu.be/d9AnkErkCfU>
- V izvedbi Jugendsinfonieorchester Leipzig:
<https://youtu.be/NZ0SHFu7gJE>
- V izvedbi Barton College/Wilson Symphony:
https://youtu.be/e_IAgp8NyYc
- Z glasovno spremljavo Davida Bowieja v izvedbi Filadelfijskega orkestra:
<https://youtu.be/kpoizq-jjxs>

(Animirani) film

Slavni ameriški producent, režiser in ustvarjalec animiranih filmov Walt Disney je spoznal Sergeja Prokofjeva, ko je ta, kmalu po nastanku *Petra in volka*, potoval po Ameriki. Prokofjev je Disneyju na klavir zaigral izsek iz svoje glasbene pravljice. Disney, navdušen nad slišanim, se je odločil, da jo bo priredil v kratki animirani film. Filmček *Peter and the Wolf* je zaradi druge svetovne vojne izšel z zamikom, leta 1946, glavnemu pripovedovalcu je glas posodil ameriški igralec in sinhronizator Sterling Holloway, ki je sinhroniziral mnogo Disneyjevih filmov, med drugim je glas posodil tudi medvedku Puju.

- Povezava:
<https://www.teachertube.com/video/peter-and-the-wolf-245162>

Leta 2006 je v poljsko-angleški koprodukciji izšel še kratki animirani film *Piotruś i wilk*, prav tako navdahnjen z glasbeno pravljico Prokofjeva.

Ustvarjalci so njegovo zgodbo postavili v sodobni čas, ob tem pa ohranili izvirno glasbo. Filmček je bil večkrat nagrajen, leta 2008 je prejel celo oskarja za najboljši kratki animirani film.

- Povezava:
<https://www.youtube.com/watch?v=cos1lZbfpcg>

Dejavnosti - priredbe

V videoteki ali na spletu poiščimo filmske in animirane priredbe Petra in volka. Skupaj z otroki si jih ogledajmo. Katera priredba jim je najljubša? Ali opazijo vzporednice s predstavo? Kako se zgodbe razlikujejo med seboj? Kako se razlikujejo vizualne podobe?

Knjige

V slovenščini je glasbena pravljica Sergeja Prokofjeva izšla v knjižni obliki z ilustracijami Fransa Haackna in v prevodu Mileta Klopčiča prvič leta 1958. Od takrat je bila večkrat ponatisnjena, prirejena in opremljena s podobami različnih ilustratorjev. V knjižnici poiščimo eno ali več različnih knjižnih izdaj *Petra in volka*.

TRI IZDAJE

- Prokofjev, Sergej; Haacken, Frans. *Peter in volk*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1958.
- Prokofjev, Sergej; Schmidt, Matjaž (ilustr.). *Peter in volk*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996.
- Prokofjev, Sergej; Easton, Samantha (prir.); Bernal, Richard (ilustr.). *Peter in volk*. Ljubljana: DZS, 1996.

Knjigo preberimo in se o njej pogovarjajmo.

Kako likovna in besedna plat sobivata, kako se dopolnjujeta in gradita zgodbo? Primerjajmo ilustracije umetnikov, ki so ilustrirali različne izdaje. Se med seboj razlikujejo ali so si podobne? Kako se knjižna oblika glasbene pravljice razlikuje od predstave? Ali so občutki otrok ob branju knjige drugačni kot ob gledanju predstave ali filma?

PIHALA IN DRUGA GLASBILA²

Prokofjev je želel z glasbeno pravljico otrokom predstaviti tudi svet glasbe in glasbil. Glasbila ali glasbeni inštrumenti so predmeti, s katerimi proizvajamo zvoke, tone, melodije in posledično glasbo. Glasbila glede na načine igranja razdelimo v različne družine: godala, pihala, trobila, tolkala, brenkala in glasbila s tipkami.

Z godali ustvarjamo zvok tako, da nanje godemo z lokom ali ubiramo strune. Najbolj znana godala so: violina, viola, violončelo in kontrabas. Kitaro, harfo, liro, citre, lutnjo, mandolino, bendžo in druga glasbila s strunami, na katere brenkamo, imenujemo brenkala.

Pihala, podobno kot trobila, proizvajajo zvok, če vanje pihamo. Med pihala uvrščamo različne piščali, flavte, oboe, klarinete, saksofone in fagota, med trobila pa rogove, trobente, pozavne, kornete in tube. Razlika med pihali in trobili je v načinu, kako se znotraj glasbila tvori zvok. Pri pihalih je cev namreč ravna, pri trobilih pa zavita.

Glasbila, na katera udarjamo s palicami ali rokami, imenujemo tolkala. Poznamo veliko različnih tolkal: bobne, zvončke, ksilofon, gong, činele, triangel itd.

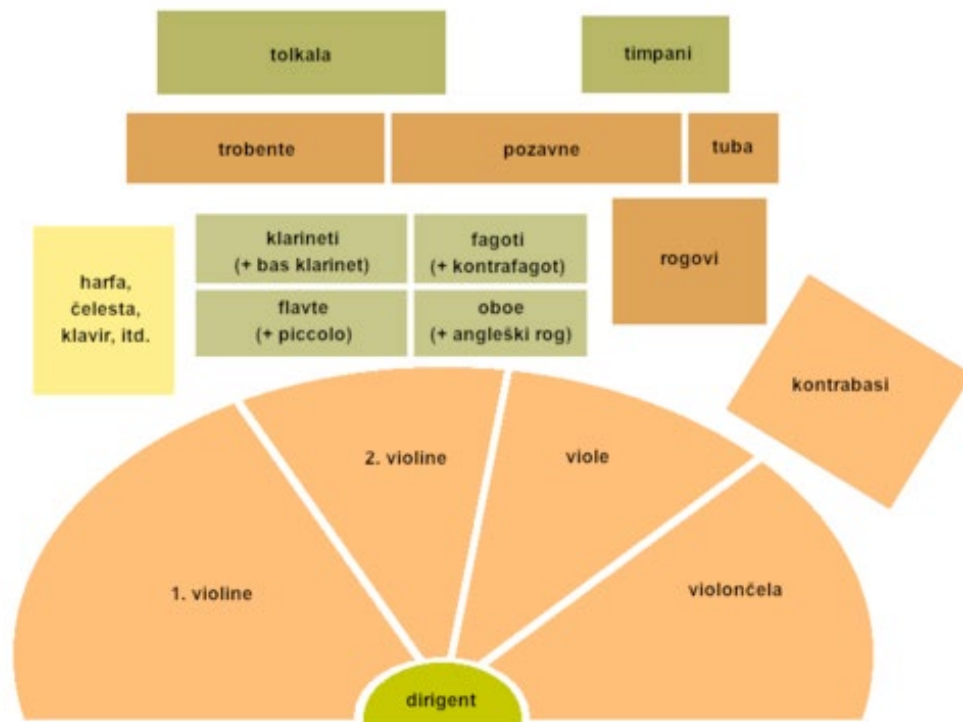
Glasbila s tipkami pa proizvajajo zvok, ko s prsti igramo na klaviaturo. To so: klavir, harmonika, orgle, čembalo, sintetizator itd.

Večjo skupino glasbenikov, ki igrajo na glasbila in izvajajo glasbo, ki jo je spisal in zložil skladatelj, imenujemo orkester. Orkestre delimo glede na: velikost – npr. simfonični, komorni, solistični, glasbeno zasedbo – npr. pihalni, godalni, zvrst glasbe – npr. jazzovski orkester.

V orkestru so glasbila organizirana po družinah. Kadar sedimo v dvorani, pred nami obrnjen s hrbtom proti občinstvu stoji dirigent – oseba, ki vodi orkester in skrbi, da se skladba izvaja v skladu s skladateljevim zapisom. V prvih vrstah orkestra so godala (violine, viole in violončela). Na skrajni levi strani prve vrste so harfe, skrajno desno pa kontrabasi. Za godali sedijo glasbeniki, ki igrajo na pihala (flavte, oboe, klarineti, fagoti). Na njihovi levi strani so glasbeniki s francoskimi rogovi, na desni pa pozavne, trobente in tuba. V ozadju orkestra so tolkalisti.

Glasbeniki glasbo ustvarjajo tako, da s posebnimi prijemi in zaporedji povzročajo nihanje, ki ustvarja vzdolžno valovanje zvoka. Zvok je višji, kadar je nihanje hitrejše, in nižji, kadar je nihanje počasnejše. Pomembno je vedeti tudi, da manjša glasbila proizvajajo višji zvok, večja pa nižji. S proučevanjem zvoka se ukvarja akustika, veda, ki povezuje umetnost in znanost.

² Delno povzeto po: Helsby, Genevieve; Glennie, Evelyn. *Glasbeni inštrumenti v orkestru*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2010. Kloss, Berthold; Prange, Heike (ilustr.). *Glasbila. Kitara*. Izola: Ark, 2008.

V *Petru in volku* spoznamo pihala: flavto, oboo, klarinet, fagot in rog. Rog sicer uvrščamo med trobila, ampak je način proizvodjanja zvoka podoben kot pri pihalih – ustvarjamo ga s pihanjem. Trobila so lesena ali pa so narejena iz kovine, medenine. V ustnik so vstavljeni jezički, ki narekujejo značilnost zvoka. Zvoki flavte, oboe, klarineta in fagoti ustvarjajo osnovne glasbene barve orkestra. Predstavljamo si jih lahko kot osnovno tkivo, s katerim skladatelj zloži svoje delo; ostali instrumenti to tkivo nadalje zapletajo, ga bogatijo in ga delajo še bolj raznolikega.

Flavta, ki v predstavi ozvoči ptička, je eno najstarejših glasbil na svetu. Večina flavt je danes iz kovine, prve najdene flavte pa so bile narejene iz živalskih kosti. Zgrajena je iz glave, trupa in spodnjega dela. Trup ima luknjice in zaklopke, ki jih s prsti odpiramo ter zapiramo.

Rački v predstavi pripada **oboa**. Oboa je zgrajena iz jezička, zgornjega in spodnjega dela, zaklopk ter odmevnika.

Temni zvok **klarineta** v predstavi predstavlja mačko. Njegova zgradba je podobna oboi, le da ima klarinet še dodatni del, ki se imenuje sodček.

Godrnjajočemu dedku je glas v predstavi posodil **fagot**. Fagot je precej težak instrument, zato glasbeniki ob igranju nanj nosijo posebno ovratnico. Fagot je zgrajen iz odmevnika, tenorskega dela, basovskega dela, kolena, cevastega podaljška ter jezička.

Strašni volk v predstavi je **rog**. Rog ima značilno obliko z zavitimi cevmi, rotacijskim ventilom in velikim odmevnikom. Pravijo, da je rog eno izmed najtežjih glasbil za igranje.

Knjige o glasbi in glasbilih

- Avberšek, Kaja; Kus, Peter; Gorenc, Boštjan. *Pojóči grad: priročnik za gradnjo izvornih instrumentov v stripu!* Ljubljana: Forum, 2010.
- Avberšek, Kaja; Kus, Peter; Gorenc, Boštjan. *Igrišče: mini priročnik za izgradnjo izvornih instrumentov v stripu!* Ljubljana: Forum, 2011.
- Heimbucher, Christoph; Prange, Heike (ilustr.). *Glasbila. Klavir.* Izola: Ark, 2009.
- Heimbucher, Christoph; Prange, Heike (ilustr.). *Glasbila. Prečna flavta.* Izola: Ark, 2009.
- Helsby, Genevieve; Glennie, Evelyn. *Glasbeni inštrumenti v orkestru.* Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2010.
- Hoyer, Andrea. *V muzeju glasbenih inštrumentov: piščal, violina in žirafast klavir.* Ptujška gora: In obs medicus, 2010.
- Kloss, Berthold; Prange, Heike (ilustr.). *Glasbila. Kitara.* Izola: Ark, 2008.
- Prange, Heike. *Glasbila. Violina.* Izola: Ark, 2008.
- Šivic, Kaja (prev). *Glasba.* Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.
- Vrbanič, Ivan. *Glasbeni slovarček.* Ljubljana: Mladinska knjiga, 2015.

Dejavnost - glasbila

Otrokom pokažemo fotografije glasbil. Glasbilo poskušajo prepoznati in ga pravilno imenovati. Igro lahko izvajamo tudi obratno. Na list papirja napišemo ime glasbila, otroci pa ga nato narišejo. Poslušamo glasbene posnetke – najprej s posameznim inštrumentom, nato lahko stopnjujemo težavnost in preidimo na duete, trie, kvartete itd. Otroci poslušajo in skušajo prepoznati inštrument(e) na posnetku. Lahko sodelujejo v parih – eden pove ime, drugi pokaže fotografijo inštrumenta.

Za popestritev utrjevanja znanja iz poznavanja instrumentov lahko na lističe napišemo imena glasbil, otroci lističe posamično izvlečejo iz škatle in brez uporabe besed preostalim pokažejo glasbilo, oz. način igranja na to glasbilo. Pri tem lahko uporabijo zvoke, ne smejo pa uporabiti besed. Ostali otroci poskušajo ugotoviti ime glasbila oz. družino, v katero glasbilo spada.

Za konec lahko sestavimo orkester, ki »odigra« katero od znanih pesmic, ki so se jih otroci skupaj naučili.

Ključne besede

Ko z otroki raziskujemo svet glasbe, so nam lahko v pomoč naslednje ključne besede:

dirigent, duet, flavta, glasbilo, godala, klarinet, ključ, kvartet, kvintet, melodija, nota, notno črtovje, oboa, oktet, orkester, partitura, pavza, pihala, rog, sekstet, septet, skladatelj, tempo, tolkala, trio, trobilo itd.

BALET³

Ples je od nekdaj pomemben sestavni del človeškega življenja. Ljudje plešemo ob posebnih priložnostih, ob različnih praznikih, dogodkih, obredih ali pa zgolj za razvedrilo. Poznamo množico različnih zvrsti plesa, ki so se razvile v različnih zgodovinskih obdobjih in v različnih delih sveta.

Balet je vrsta umetniškega plesa. Beseda balet izhaja iz francoščine, ampak če sledimo izvoru v preteklost, ugotovimo, da se je poimenovanje za to posebno plesno obliko razvilo iz grške besede »ballizo«, kar pomeni »plesati«. Začetki baleta segajo v petnajsto stoletje, v čas italijanske renesanse. Z italijanskih dvorov se je balet nato s pomočjo kraljice Katarine Medičejske razširil v Francijo, kjer je doživel svojevrsten vrhunec v času vladavine Ludvika XIV. Kot primer prve dvorne baletne predstave glasbeni zgodovinarji navajajo Ballet comique de la Reine, ki ga je leta 1581 ustvaril violinist Balthasar de Beaujoyeulx. »Dvorni baleti« ali »ballets de cour« so bili pogosto pospremljeni z recitali, pesmimi in različnimi sprevedbi; nekaj časa je bil balet celo del opernega gledališča. Leta 1661 je Ludvik XIV. ustanovil Académie Royale de Danse in s tem dejanjem močno posegel v prihodnost baletne umetnosti. Na čelo akademije je Ludvik XIV. postavil Pierra Beauchampa, ki je v povezavi z Jean-Baptistom Lullyjem postavil temelje profesionalnemu baletu in baletni tehniki. Takrat so opredelili tudi zakonitosti baletnih korakov; med njimi tudi znamenitih pet pozicij nog. Poklicni plesalci so do leta 1681 že zamenjali amaterske dvorne plesalce. Baletni plesalci in plesalke so dolgo nosili maske, lasulje, ženske celo čevlje s peto. V prvi polovici devetnajstega stoletja je mogoče opaziti zaton zanimanja za balet v Franciji, se je pa še naprej razvijal v Italiji, na Danskem in v Rusiji.

Zgodovina baleta v Sloveniji sega v leto 1918, ko je začel delovati prvi poklicni baletni ansambel v Ljubljani. Tega so sestavljale tri solistke in deset članic zbora. Za vzpostavitev ansambla je zaslužen baletni mojster Vaclav Viček, ki je ustanovil tudi prvo baletno šolo. V Mariboru pa so prvi profesionalni baletni ansambel sestavili leta 1946.

Balet niso samo satenasti copatki, trikoji, tutuji in v figo speti lasje pri ženskih plesalkah. Balet zahteva veliko vaje, discipline in skupinskega dela. Poklic baletnega plesalca je zelo naporen za telo, zato je plesna kariera kratka. Balet se od preostalih plesov razlikuje zaradi posebnih gibov, pri katerih baletni plesalci nogo obrnejo tako, da stopala gledajo na stran. Za balet je značilno tudi plesanje po konicah prstov. Za označevanje gibov in pozicij se v baletu večinoma uporabljajo francoske besede. Poznamo različne baletne stile. Nakateri izmed njih so vezani na prostor (francoski,

³ Povzeto po:

Baumgartner, Martine; Chéhu, Frédéric (foto.). *V baletni šoli*. Ljubljana: Otroška knjiga OKA, 2009.

Castle, Kate. *Najlepša knjiga o baletu*. Tržič: Učila, 1997.

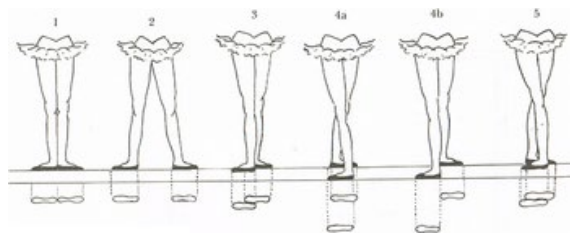
Clibbon, Meg; Clibbon, Lucy (ilustr.). *Predstavljaš si, da si balerina*. Preserje: Morfem, 2010.

ruski, italijanski balet), kjer so se razvili, drugi glede na obdobje razvoja in stil (romantični, klasični, moderni balet). Baletniki sledijo zamislim koreografa, ki pripravi koreografijo. Baletniki plešejo v baletnem ansamblu; v njem lahko zasedejo vlogo v zboru (zboristi) ali pa so solisti. Solisti imajo težjo nalogo, saj so njihovi koraki in kombinacije običajno zahtevnejše od zboristovih.

Dejavnost - osnovne baletne pozicije

Poznamo pet osnovnih baletnih pozicij nog. Z otroki preizkusimo katero izmed njih. Vam uspe? V prvi poziciji so noge skupaj, prsti obrnjeni navzven, stopali pa morata ustvariti čim bolj ravno linijo. V drugi poziciji sta nogi za dolžino enega stopala narazen in tvorita čim bolj ravno linijo. V tretji poziciji sta nogi postavljeni druga pred drugo, stopali sta obrnjeni navzven, peta sprednje noge pa se dotika sredine zadnje noge. V četrti poziciji sta nogi postavljeni druga pred drugo, stopali sta obrnjeni, med njima je razmik za dolžino enega stopala. V peti poziciji sta stopali odprti, prsti sprednje noge se nahajajo pri peti zadnje noge.

Pet osnovnih pozicij nog pri klasičnem baletu.

Poleg osnovnih baletnih pozicij nog poznamo še osnovne pozicije rok in množico drugih gibov, skokov, obračanj, postavitvev, pomožnih ter povezovalnih gibanj. Če otroci pokažejo zanimanje za baletne gibe, njihove postavitve poiščimo v knjigah ali na spletu. Predstavljamo si lahko, da smo baletniki in baletke in poskusimo ponoviti katerega izmed gibov.

Pogovor

Z otroki se pogovarjamo o plesu. Skupaj razmišljajmo, ob katerih priložnostih plešemo. Kako se ob plesu počutimo? Katere plese poznamo? Je otrokom katera oblika plesa posebej ljuba? Ali radi plešejo? Morda kdo od njih obiskuje plesno šolo?

Predstavimo jim nekaj osnovnih značilnosti baleta, informacije posredujmo glede na njihovo starostno skupino, zanimanje in zmožnosti. Pogovarjamo se o baletnih gibih, kostumih itd.

S starejšimi otroki lahko skupaj pripravimo tudi zgodovinsko časovnico, v kateri načrtamo, kako se je balet razvijal skozi čas.

Knjige o baletu

- Baumgartner, Martine; Chéhu, Frédéric (foto.). *V baletni šoli*. Ljubljana: Otroška knjiga OKA, 2009.
- Castle, Kate. *Najlepša knjiga o baletu*. Tržič: Učila, 1997.
- Clibbon, Meg; Clibbon, Lucy (ilustr.). *Predstavljaš si, da si balerina*. Preserje: Morfem, 2010.
- Hämmerle, Susa; Grossekkettler, Friederike (ilustr.). *Danes gremo v baletno šolo*. Radovljica: Didakta, 2010.
- Hoyer, Andrea. *Na baletni predstavi*. Ptujška gora: In obs medicus, 2010.
- Karlin, Igor. *Od opere do muzikala: veliki vodnik po glasbenem gledališču*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.
- Loibl, Marianne; Suetens, Clara (ilustr.). *Mala baletka. Moja prva knjiga o baletu*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012.
- Neubauer, Henrik. *Baletni besednjak: leksikon baletnega strokovnega izrazja*. Ljubljana: Forma 7, 1999.
- Neubauer, Henrik. *Obrazi slovenskega baleta: biografski leksikon*. Ljubljana: Slovensko komorno glasbeno gledališče, 2008.
- Toma, Hidegard; Sievert, Heidi; Wattendorff, Peter (foto.). *Moja prva knjiga o baletu*. Tržič: Učila International, 2009.

Leposlovje za otroke in mladino z motivi baleta in baletnih plesalcev

- Čajkovski, Peter Iljič; Zwerger, Lisbeth (ilustr.). *Labodje jezero*. Ljubljana: Kres, 2004.
- Finsterbusch, Monika. *Princeska Lili. Mala baletka*. Tržič: Učila International, 2007.
- Flegel, Sissi. *Šola, balet in prvi poljub*. Ljubljana: DZS, 2008.
- Holabird, Katharine; Craig, Helen (ilustr.). *Angelina balerina*. Ljubljana: DZS, 2004.
- Holabird, Katharine; Craig, Helen (ilustr.). *Z Angelino na baletno predstavo*. Ljubljana: DZS, 2005.
- Masini, Beatrice. *Kakšna osebnost!* Ljubljana: Grlica, 2007.
- Masini, Beatrice. *V ritmu plesa*. Ljubljana: Grlica, 2007.
- Modiano, Patrick; Sempé, Jean-Jacques (ilustr.). *Katarina, mala balerina*. Ljubljana: Družba Piano, 2007.

(Animirani) film

Balet je navdihnil množico filmskih ustvarjalcev. V videoteki poiščimo filme, ki tematizirajo balet in si kakšnega izmed njih oglejmo. S starejšimi baletnimi navdušenci si lahko ogledamo tudi katerega izmed kulturnih baletnih filmov za starejše občinstvo.

- *Rdeči čeveljci* (*The Red Shoes*, 1948)
<https://youtu.be/xRV6LPtRUyc>
- *Hoffmannove pripovedke* (*The Tales of Hoffmann*, 1951)
<https://youtu.be/HN82DTbamkA>

- *Zgodbe Beatrix Potter (The Tales of Beatrix Potter, 1971)*
<https://youtu.be/2qGLSwljsYY>
- *Hrestač (The Nutcracker, 1993)*
https://youtu.be/Bgbw_zfPB-Y
- *Billy Elliot (2000)*
<https://youtu.be/lm7n8HGOQMs>
- *Baletni čeveljci (Ballet Shoes, 2007)*
https://youtu.be/yMmr8_a83DM
- *Balerina (Ballerina, 2016)*
<https://youtu.be/fmK7X0swHrE>

Dejavnost - baletna prestava

Najboljši način, da otrokom približamo balet, je, da se odpravimo na baletno predstavo. Baletne predstave si lahko pri nas ogledamo v Slovenskem narodnem gledališču Maribor in Slovenskem narodnem gledališču Opera in balet Ljubljana. Baletne predstave ali predstave z baletnimi elementi se pogosto uprizarjajo tudi na odrih drugih slovenskih gledališč.

Z otroki si lahko tudi na spletu ogledamo posnetke izsekov iz baletnih predstav. Poiščimo najbolj znane in s pomočjo posnetkov otrokom razložimo nekatere osnovne baletne izraze.

- *Labodje jezero*
<https://www.youtube.com/watch?v=NuIRik5a60M>
https://www.youtube.com/watch?v=VUIB5Y_Yxyw
<https://www.youtube.com/watch?v=UncupwfUEV8>
https://www.youtube.com/watch?v=2LE_9tyT27E
- *Giselle*
<https://www.youtube.com/watch?v=hzuD07fkQu0>
- *Romeo in Julija*
<https://www.youtube.com/watch?v=pNkMW1M3MNO>
<https://www.youtube.com/watch?v=02I53jWfCKg>
- *Trnuljčica*
https://www.youtube.com/watch?v=XD8j6_9z6ll
- *Don Kihot*
<https://www.youtube.com/watch?v=hfuds9JLtfk>
- *Pepelka*
<https://www.youtube.com/watch?v=omzg05Sa494>
https://www.youtube.com/watch?v=_5zKAMTud9Q
- *Hrestač*
<https://www.youtube.com/watch?v=3rabiGFhis4>
<https://www.youtube.com/watch?v=1x01TI9IVJE>
- *Coppelia*
<https://www.youtube.com/watch?v=NUdFYZfhQ2I>
- *Bajadera*
<https://www.youtube.com/watch?v=OMKzJJJeYrbk>

ŽIVALSKI JUNAKI IN NJIHOVE ZNAČILNOSTI

V Petru in volku nastopajo štiri živalski liki: ptička, račka, mačka in volk. V predstavi jih igrajo ljudje, mi pa raziskujemo vedenjske, značajske in vizualne značilnosti resničnih živali. Živalske značilnosti so nam lahko v pomoč tudi pri dejavnostih, v katerih se pogovarjamo, razmišljamo in poskušamo posnemati premikanje, oglašanje in obnašanje živalskih likov iz predstave.

Volčje zanimivosti

So največji predstavniki družine psov.

Živijo približno 13 let.

Zrastejo do 140 cm v višino.

Njihov sluh je kar 20-krat boljši od našega.

Imajo izjemno močne čeljusti in 42 zob, s katerimi zlahka raztrgajo plen. So mesojedci. Odrasel volk lahko na dan poje kar 10 kg hrane.

Prepotujejo lahko tudi več kot 100 km v enem samem dnevu. Potujejo navadno zaradi iskanja hrane. Volkovi živijo v krdelih, v skupinah, ki štejejo do 20 volčjih članov. Organiziranje v skupine jim omogoča lažje lovljenje in oskrbovanje s hrano. Vodji krdela sta najmočnejša (alfa) volčja samica in najmočnejši (alfa) volčji samec. Znotraj krdela velja stroga hierarhija. Za razmnoževanje večinoma skrbi zgolj alfa par, ostali pomagajo pri vzgoji mladičev.

Samice po brejosti, ki traja od 62 do 64 dni, skotijo do 7 mladičev. Mladički so ob rojstvu slepi in gluhi. Osamosvajati se začnejo, ko so stari 8 tednov. Volčje tuljenje lahko slišimo do 10 km daleč. To je samo eden izmed njihovih načinov komuniciranja. Komunicirajo tudi z »obrazno« mimiko.

Mačje zanimivosti

Mačke pripadajo družini zveri. Zagotovo je nam najbolj znana domača mačka, preostali člani družine pa so še ris, gepard, puma, lev, leopard in tiger. Človek naj bi mačko udomačil 10.000 let nazaj. Danes so poleg psov najbolj priljubljeni hišni ljubljenci.

Mačke so najbolj aktivne ob zori in/ali mraku. Imajo odlično razvit vid, voh in sluh, zato lahko lovijo tudi v nočnih urah. Čez dan večinoma počivajo. Po nekaterih raziskavah mačke prespijo več kot 70 % svojega življenja.

Domače mačke tehtajo okrog 5 kilogramov.

Živijo do 15 let.

Mladiči domače mačke se skotijo slepi in gluhi.

Mačji in človeški možgani so si podobni v 90 %.

Mačke predejo, ko so zadovoljne, ko so v stresu in ko so prestrašene. Kadar se znajdejo v nevarni situaciji in jih je strah, predejo, da bi se umirile. S predenjem tudi komunicirajo z ljudmi. Mačje predenje se giblje na frekvenci 20–140 Hz. Pravijo, da ima zvok predenja za človeka zdravilne učinke, zmanjšuje stres, uravnava krvni pritisk itd.

Verjetno ste že večkrat opazili mačko, ki si z jezičkom ureja in čisti kožuh? Na mačjih jezikih so namreč majcane bodice, ki delujejo kot krtača.

Ptičje zanimivosti

Ptice so se razvile iz dinosavrov 180 milijonov let nazaj.

Ptičji strokovnjaki (ornitologi) pravijo, da na svetu obstaja okrog 10.000 znanih ptičjih vrst.

Ptice ne samo, da znajo leteti, znajo tudi skakati, teči, plavati in se potapljati.

Nimajo zob, imajo tudi slabo razvit voh in okus, tudi slišijo slabo. Vid je njihovo najbolj razvito čutilo.

Navadno so samci tisti, katerih perje je okrašeno z razkošnejšimi barvami in vzorci.

Samci so tudi tisti, ki osvajajo samice, se šopirijo, plešejo in jim prinašajo darila. Samica znese jajca v gnezdo, kjer jih eden ali oba čuvata, dokler se iz njih ne izvalijo mladički. Poznamo veliko različnih ptičjih gnezd. Nekateri ptiči gnezdijo na tleh, na drevesih, v rovih, v duplinah itd. Za gradnjo gnezd uporabljajo različne materiale (veje, mulj, blato itd.), ki jih oblikujejo v raznovrstne oblike.

Tudi race uvrščamo med ptiče. So v bližnjem sorodu z gosmi in labodi.

Dejavnost - stalne besedne zveze

Spomnimo se čim več pregovorov, frazemov ali rekov, ki so povezani s ptiči, volkovi in mačkami. Zapišimo jih in poskušajmo razvozlati, zakaj so točno te živali omenjene v njih. Živali namreč pogosto uporabljamo tudi za primerjavo z ljudmi in za primerjavo s človeškimi značajskimi in drugimi lastnostmi.

Razvozlati poskušajmo tudi spodnje fraze ter poskušajmo ugotoviti, katero živalsko in človeško lastnost opisujejo:

- Hoditi kot mačka okrog vrele kaše.
Umivati se kot mačka.
Ti je mačka jezik snedla?
Mačka ima devet življenj – v treh se igra, v treh se potepa in v zadnjih treh ostane.
- Hoditi kot raca.
Zibati se kot raca.
Živeti kakor ptič pod milim nebom.
- Jestiti kot volk.
Biti lačen je kot volk.
Mi o volku, volk iz gozda.
Volk je sit in koza cela.
- Tuliti z volkovi.

Knjige

V knjižnici poiščimo leposlovne knjige, v katerih se pojavijo enake živali, kot v predstavi Peter in volk. Kako so predstavljene v teh knjigah? Je volk vedno požrešen, mačka zvita, račka in ptička pa se šopirita? Se otroci sami spomnijo knjig, v katerih nastopajo te živali?

LITERARNI VOLKOVI

- Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm; Kaichi, Keiko (ilustr.). *Volk in sedem kozličkov*. Ljubljana: Kres, 2014.
- Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm; Stupica, Marlenka (ilustr.). *Rdeča kapica*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.
- Kinder, Jan de. *Se v gozdu bojiš, Veliki volk?* Ljubljana: Sodobnost International, 2018.
- Makarovič, Svetlana; Kosmač, Kaja (ilustr.). *Rdeče jabolko*. Ljubljana: Center za slovensko književnost, 2008.
- Ramos, Mario. *Jaz sem najmočnejši*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2015.
- Storr, Catherine; Watts, Marjorie, Ann. *Lili in neumni volk*. Ljubljana: Sodobnost International, 2014.

LITERARNE MAČKE

- Bogart, Jo Ellen; Smith, Sydney. *Beli muc in menih*. Hlebce: Zala, 2017.
- Davis, Jim. *Garfield* (stripovska serija). Ljubljana: Graffit.
- Donaldson, Julia; Scheffler, Axel (ilustr.). *Poulični mucek*. Tržič: Učila International, 2012.
- Eliot, Thomas Stearns; Scheffler, Axel (ilustr.). *Mačke*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010.
- Eržen, Saša; Urbas, Jana (ilustr.). *Tista o bolhah*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.
- Imai, Ayano. *Maček in škornji*. Ljubljana: Kres, 2009.
- Grimm, Jacob; Grimm, Wilhelm; Čoh, Zvonko (ilustr.). *Obuti maček*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018.
- Joyce, James; Torjanac, Tomislav. *Maček in vrag*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007.
- Joyce, James; Sorrow, Casey (ilustr.). *Mačke iz Kopenhagna*. Ljubljana: Totaliteta, 2014.
- Kovič, Kajetan; Reichman, Jelka (ilustr.). *Maček Muri*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1975.
- Makarovič, Svetlana; Peklar, Andreja (ilustr.). *Coprniški muc*. Dob pri Domžalah: Miš, 2008.
- Makarovič, Svetlana; Vahen, Gorazd (ilustr.). *Tacamuca*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995.
- Peroci, Ela; Gošnik Godec, Ančka (ilustr.). *Muca copatarica*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1957.
- Rand, Hilli; Zarip, Catherine (ilustr.). *Beli in črni muc*. Ljubljana: Sodobnost International, 2018.
- Riddell, Chris. *Otilija in rumena mačka*. Ljubljana: Sodobnost International, 2015.
- Watt, Mélanie. *Vilibald*. Ljubljana: Sodobnost International, 2014.

LITERARNE PTICE

- Bačič, Tinka; Simčič, Daša (ilustr.). *Brin in ptičja hišica*. Ljubljana: Grafenauer, 2018.
- Bevc, Cvetka; Mrđenović, Nina (ilustr.). *Čivknjeno od začetka do konca*. Ljubljana: Sodobnost International, 2013.
- Blake, Quentin. *Kakaduji*. Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2013
- Brenk, Kristina (ur.); Stupica, Marlenka (ilustr.). *Pojte, pojte, drobne ptice, preženite vse meglice: slovenske ljudske otroške pesmice*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013.
- Crowther, Kitty. *Jure in Jaka*. Ljubljana. Mladinska knjiga, 2013.
- Čotar, Danijel; Susič, Matej. *Ptičje kvatre*. Gorica, Celje: Goriška Mohorjeva družba, Celjska Mohorjeva družba, 2015.
- Fritz, Ervin; Schmidt, Matjaž (ilustr.). *Vrane*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008.
- Gravett, Emily. *Čudno jajce*. Ljubljana: Kres, 2010.
- Komelj, Miklavž, Čoh, Zvonko (ilustr.). *Kako sta se gospod in gospa pomirila*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009.
- Koprivec, Tjaša; Lovšin, Polona (ilustr.). *Slavček in granatno jabolko*. Ljubljana: Sanje, 2012.
- Leeuwen, Joke van. *Čiv! Dob pri Domžalah*: Miš, 2007.
- Sís, Peter. *Zborovanje ptic*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013.
- Verhelst, Peter; Cneut, Carll (ilustr.). *Skrivnostno grlo slavčeve: po pravljici »Slavec« H. C. Andersena*. Olševke: Narava, 2009.

Ptička (Ema Perič) in račka (Neja Hrastar) se šopirita. Foto: Tiberiu Marta.

4 Igrajmo se

Dejavnost - živalske maske

V knjigah ali preko spletnih brskalnikov poiščimo fotografije, skice ali risbe živali, ki nastopajo v predstavi. Če imamo priložnost, jih opazujemo tudi v živo. Otroci na trši papir narišejo obris izbrane živali – mačka, račka, ptička ali volk. Obris izrežejo in ga poljubno pobarvajo. Živalski obraz opremijo z luknjami za oči, narišejo smrček, ušesa, kljun itd. Na obeh straneh izrezanega obraza naredimo luknjici. Luknjici povežemo z vrvico ali elastiko. Dolžino vrvice prilagodimo glede na širino otroških glav.

Ko so živalske maske končane, si jih nadenemo. Maska nam omogoča, da se lažje prelevimo v nekoga drugega. Otroci raziskujejo občutja ob nošenju maske in razmišljajo, kako se njihove živali oglašajo, gibljejo, kako se sporazumevajo itd. Maske lahko uporabimo tudi kot sestavni del majhnih prizorčkov, ki jih pripravimo na podlagi ogledane predstave. Otroci postanejo liki iz predstave. Se morda spomnijo delčke besedila ali situacij iz *Petra in volka*? Poustvarimo jih.

Dejavnost - izdelajmo pihala

Preprosta pihala lahko izdelamo doma ali v šoli. Za izdelavo potrebujemo samo plastične cevi različnih dolžin z notranjim premerom 1 cm in lepilni trak. Uporabimo lahko tudi bambusove palčke ali druge vrste lesa. Pazljivi moramo biti samo na to, da bodo naše cevi znotraj votle. Cevi različnih dolžin oddajajo zvoke različnih višin, če vanje pihamo ali pa z roko nežno udarjamo po enem izmed koncev cevi. Če želimo, lahko cevi zlepimo z lepilnim trakom ali jih zvežemo z vrvico in sestavimo panove piščali.

Otroci pihajo z različno jakostjo in različnimi tehnikami v izdelana glasbila. Zvoki, ki bodo nastajali, bodo različnih višin in različnih jakosti. Sestavimo lahko lastno pihalno skupino in skupaj pripravimo glasbeni nastop.

Dejavnost - odpravimo se na travnik

Ko Peter odpre vrtna vrata, ga na drugi strani pričaka travnik, kjer živijo zanimive živali in rastejo različne rastline. Tudi mi se odpravimo na bližnji travnik! Narava je odličen prostor za spodbujanje igranja, domišljije, čutnega zaznavanja in aktivnega učenja. Otroci lahko v naravi odkrivajo različna bitja, rastline, različne materiale, teksture, zaznavajo vonjave in zvoke.

Dobra vaja za spodbujanje čutnega zaznavanja je, da se otroci posedejo na travo. Naročimo jim, naj za nekaj minut zaprejo oči in v

tišini poslušajo zvoke, ki jih obdajajo. Pozorni naj bodo tudi na vonjave in na različne teksture, ki jih lahko otipajo z zaprtimi očmi. So slišali zvok vetra, kako se sprehaja čez rastline? Kako zvenijo živalce, ko se potepajo po travniku? So zaznali vonj trav, rož in grmičevja? Otroke opozorimo, naj bodo pozorni na rastline, ki jih obdajajo. Poskušajmo jih poimenovati in se pogovarjati o njihovih vizualnih značilnostih in njihovi uporabnosti. Narišimo čim več različnih rastlin. Rastline, ki jih je dovoljeno trgati, zberemo v majhne šopke in jih odnesemo s seboj. Če imamo možnost, jih pogledamo pod mikroskopom ali pa jih posušimo in jih sestavimo v herbarij. Pozorni smo tudi na travniške živali. Katere živali so opazili na sprehodu po travniku? Kako se oglašajo in kako se premikajo? Kako izgledajo? Narišimo jih. Ob vrnitvi v učilnico ali domov risbe skupaj pogledamo in jih sestavimo v majhno travniško razstavo.

Dejavnost - kaj bi se zgodilo, če ...

Predstavljajmo si, da imamo možnost prirediti, spremeniti ali nadaljevati zgodbo Petra in volka. Spomnimo se konca predstave. Ta ponuja množico novih zgodb, priredb ali nadaljevanj. Zamislimo si alternativni konec.

Kaj bi se zgodilo z junaki, če Petru, živalskim pomočnikom in lovcema ne bi uspelo volka spraviti v živalski vrt? Otroke spodbudimo, da si zamislijo čim več možnosti, kako bi se lahko zgodba končala. Spremenjeno zgodbo zapišejo, jo narišejo ali pa jo odigrajo.

Kaj bi bilo, če bi volk ... Foto: Tiberiu Marta.

Poiščimo še druge ključne točke preobrata, v katerih bi bilo dogajanje mogoče popolnoma preobrniti. Otroke lahko usmerimo s ključnimi vprašanji in jim dovolimo, da svobodno in v skladu s svojim kreativnim razmišljanjem napišejo, narišejo, ali pripovedujejo o možnih variacijah zgodbe.

- Kaj bi se zgodilo, če Peter ne bi odprl vrtnih vrat?
- Kaj bi se zgodilo, če bi dedek in Peter skupaj odprla vrtna vrata in skupaj stopila na travnik?
- Kaj bi se zgodilo, če račka ne bi pobegnila in se okopala v mlaki?
- Kaj bi se zgodilo, če Peter ne bi opozoril račke in ptičke, da ju opazuje lačna mačka?
- Kaj bi se zgodilo, če volk ne bi stopil na travnik?
- Kaj bi se zgodilo, če bi lovca že na začetku ulovila volka?